

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα

ΕΝ ΤΗ: ΗΜΕΔΑΠΗ:
Συνδρομὴ ἐτησίᾳ προπληρωτέα
δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγω-
γικῆς, πρῶτην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν
σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν
Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς
ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16

ΕΝ ΤΗ: ΑΛΛΟΔΑΠΗ:
Συνδρομὴ ἐτησίᾳ προπληρωτέα
φρ. χρ. 7.

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγρασσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

Ἄριθ. 12

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Δεκεμβρίου 1894.

Ἔτος Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ὅχι κατάργησις, ἀλλὰ διατήρησις καὶ συμπλήρωσις τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων. — Παιδιά παρὰ τοῖς παλαιοῖς, συνέχεια. — Περὶ πατρῶν ἠθῶν ὑπὸ Ἴω. Ῥηγοπούλου. — Κρίσεις τῆς ἐπισήμου ἐπιτροπείας τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου.

ΟΧΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΑΛΛΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Α'.

Εἰς τὸ Β. Διάταγμα τοῦ 1836 τὸ περὶ τοῦ κανονισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τὸ ἐπέ-
χον θέσιν νόμου ἀναγράφεται μὲν ὡς «πρῶ-
τιστος σκοπὸς τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων
νὰ προετοιμάζουσι διὰ τὰ γυμνάσια,
ἀλλὰ συγχρόνως ἢ ἐν αὐτοῖς ἐκ-
παίδευσιν πρέπει νὰ ἀποτελῇ καὶ αὐθύπαρκτον
τὸ ἔλρον καὶ νὰ εἶναι ἡ πρώτη βαθμὶς ἐπιστη-
μονικῆς μορφώσεως τῆς νεολαίας, ἅμα δὲ νὰ
ἐφοδιάζῃ καὶ τὸν νέον μὲ τὰς γνώσεις, ὅσαι
εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὸν βίον», ἀλλ' ἂν ἀπο-
βλέψωμεν εἰς τὸ πρόγραμμα πειθόμεθα ὅτι κυ-
ριαρχεῖ ἐν αὐτῷ ἡ αὐτοτέλεια τῶν Ἑλληνικῶν
σχολείων, ἃ εἶναι μικρὰ γυμνάσια, βαθμὸς τις
μικρότερος ἀλλὰ πλήρης ἐπιστημονικῆς μορ-
φώσεως, ὃ δὲ σύνδεσμος αὐτῶν πρὸς τὰ γυμνά-
σια εἶναι μηχανικὸς μᾶλλον ἢ ὀργανικὸς· διότι
πλὴν τῆς τρίωρου ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τοῦ σχο-
λείου διδασκαλίας τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ἥτις
δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς πάντας τοὺς μαθη-
τάς ἢ μόνον εἰς τοὺς φοιτήσοντάς εἰς γυμνά-
σια, οὐδαμῶς ἀλλαχού βλέπομεν ὅτι γίνεται
ἰδιαιτέρα πρόνοια πρὸς παρασκευὴν τῶν νέων
διὰ τὰ γυμνάσια. Ἐχει δὲ τὸ πρόγραμμα τῶν
Ἑλληνικῶν σχολείων ὡς ἐξῆς ἐν τῷ Διατάγ-
ματι.

Α' Τάξις.

1. Ἐτυμολογικὸν τῆς Ἑλληνικῆς κατὰ τὴν
παραδεχθσομένην γραμματικὴν, ὡς δὲ κείμενον
θέλει χρησιμεύει ὁ πρῶτος τόμος τῆς εἰσαχθη-
σομένης ἐγκυκλοπαιδείας.
2. Ἰερά ἱστορία τῆς
παλαιᾶς καὶ νέας Γραφῆς.
3. Σύντομος γεω-
γραφία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ παραδεχθσομέ-
νον βιβλίον.
4. Ἀριθμητικὴ, τὰ τέσσαρα πά-
θη, τὰ κλάσματα καὶ τὰ δεκαδικὰ μέχρι τῶν
μεθόδων καὶ ἰδίως ἡ πρακτικὴ καὶ ἐκ μνήμης
ἀριθμητικὴ.
5. Καλλιγραφία κατὰ πρωτότυ-
πα.
6. Ἀρχὴ τῆς Γαλλικῆς.
7. Φυσικὴ ἱστο-
ρία.
8. Ἰχνογραφία.
9. Μουσικὴ.
10. Ἀσκή-
σεις ἀναγνώσεως καὶ ἀπαγγελίας.

Β' Τάξις.

1. Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τεχνολογία, σύντα-
ξις, διάλεκτοι ὡς κείμενον ὁ δεύτερος τόμος
τῆς ἐγκυκλοπαιδείας.
2. Κατήχησις.
3. Πα-
λαιὰ ἱστορία καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος.
4. Γεωγρα-
φία τῆς Εὐρώπης.
5. Ἀριθμητικὴ ἀπὸ τὰς με-
θόδους μέχρι τῆς ἀλγέβρας.
6. Καλλιγραφία.
7. Φυσικὴ ἱστορία ἐξακολούθησις μέχρι τέ-
λους.
8. Γαλλικά.
9. Ἰχνογραφία.
10. Ἀ-
σκήσεις εἰς τὸ ἀναγινώσκειν καὶ ἀπαγγέλλειν.
11. Μουσικὴ.

Γ' Τάξις.

1. Ἑλληνικά, σύνταξις, καὶ κείμενον καὶ
ῥίμαι καὶ κείμενον τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐγκυ-
κλοπαιδείας.
3. Σύνταξις καὶ συνθέσεις εἰς τὴν
νέαν Ἑλληνικὴν.
3. Ἀρχαὶ ἀνθρωπολογίας καὶ

ήθικης. 4. Ιστορία της Ρώμης και τὰ πρώ-
 τιστα τῆς μεσαιᾶς καὶ νεωτέρας ἱστορίας. 5.
 Γεωγραφία, τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου. 6.
 Ἀρχαὶ τῆς ἀλγέβρας καὶ γεωμετρίας. 7. Ἀρ-
 χαι τῆς λατινικῆς διὰ τοὺς μεταβησο-
 μένους εἰς γυμνάσια. 8. Γαλλικά. 9. Ἀρχαὶ
 πειραματικῆς φυσικῆς. 9. Καλλι-
 γραφία καὶ ἰχνογραφία. 10. Μουσική.

Ὅστις ἀναγινώσκει ὁποῖα ὑψηλὰ μαθήματα
 ὠρίσθησαν ἐν ἔτει 1836 νὰ διδάσκωνται ἐν τοῖς
 Ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ παραβάλλει πῶς τὰ
 μαθήματα ταῦτα σήμερον περιορίσθησαν παρ'
 ἡμῖν, δὲν θὰ διστάσῃ νὰ ἀνακηρύξῃ ὅτι τὰ
 Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἐξετοπίσθησαν ἐκ τῆς ὑψη-
 λῆς θέσεως, εἰς ἣν ἔθεσεν αὐτὰ ὁ παλαιὸς νο-
 μοθέτης καὶ ἡ ἀστοχία τοῦ σκοποῦ αὐτῶν ζη-
 τητέα οὐχὶ εἰς τὸν ἀστοχὸν αὐτῶν διοργανισμόν,
 ἀλλ' εἰς τὴν ἀστοχὸν αὐτοῦ ἐφαρμογήν. Καὶ
 ἡ ἀμεσὸς καὶ πρακτικὴ σκέψις, ἣτις ἐπέρχεται
 εἰς πάντα φρόνιμον ἄνθρωπον ἐν ταῦθα εἶναι οὐχὶ
 νὰ διαλυθῶσι τὰ σχολεῖα ταῦτα ὡς ἄχρηστα,
 ἀλλὰ νὰ διορθωθῶσι κατὰ τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν
 σχέδιον.

Ἡ πρότασις πρὸς διάλυσιν τῶν Ἑλληνικῶν
 σχολείων καὶ ἡ συγχώνευσις αὐτῶν πρὸς τὰ
 δημοτικὰ σχολεῖα δὲν εἶναι νέα. Ἦδη ἀπὸ τοῦ
 1870 γίνεται περὶ τούτου λόγος, κατὰ δὲ τὸ
 ἔτος 1875 ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ συλλόγου τοῦ
 πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐγέν-
 ητο καὶ ἀρχὴ πρακτικῆ πρὸς κατάργησιν αὐ-
 τῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παιδαγωγείου, ἣτοι
 δημοτικοῦ σχολείου μετὰ τὰς τάξεις οὐ οἱ ἀπόφοι-
 τοὶ κατετάσσοντο ἢ εἶχον τοῦλάχιστον τὴν ἀξι-
 ωσιν νὰ κατατάσσωνται εἰς γυμνάσια, ὑπερ-
 πηδῶντες τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ἡ ἐπιθυμία
 αὕτη πρὸς νεωτερισμὸν καὶ ἡ δοξα, ἣτις παρα-
 κολουθεῖ τοὺς μεταρρυθμιστάς, παρεκίνησαν πολ-
 λούς τῶν ἐν τῇ ἔξῳ Ἑλλάδι γυμνασιάρχων νὰ
 καταργήσωσι μετὰ θάρρους μεγάλου τὰ Ἑλλη-
 νικὰ σχολεῖα διανείμαντες τὰς τάξεις αὐτῶν
 δύο μὲν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ μίαν εἰς τὸ γυ-
 μνάσιον, εἰς ὃ προσέθεσαν χάριν τῆς ἐξισώσεως
 φαίνεται καὶ ἄλλην μίαν, ὥστε τὰ δημοτικὰ
 σχολεῖα αὐτῶν ἐκεῖ ἔχουσι ἐξ ἐνιαυσίους τά-
 ξεις καὶ ἄλλας τόσας τὸ γυμνάσιον αὐτῶν. Ἡ
 αὕτη μεταβολὴ ἀπὸ δύο ἐτῶν, ὡς μανθάνομεν,
 εἰσῆχθη καὶ εἰς Κύπρον, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία
 ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα
 θὰ καταργηθῶσι, ἐὰν δὲν γίνῃ ἐντονος τῆς μετα-
 βολῆς ταύτης καταγγελία καὶ πειστικὴ παρά-
 στασις ὅτι οὐδεὶς λόγος συνηγορεῖ οὔτε ἐπιστη-

μονικὸς οὔτε πρακτικὸς πρὸς διάλυσιν τῶν
 Ἑλληνικῶν σχολείων,

Ὁ συνήθης λόγος, ὅστις φέρεται κατὰ τῆς
 διαλύσεως τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, εἶναι ὅτι
 ταῦτα ἀπέτυχον καὶ φρόνιμον εἶναι λέγουσι κατὰ
 τὸ Εὐαγγέλιον πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καλοὺς
 καρποὺς νὰ κόπτεται καὶ νὰ βάλληται εἰς τὸ
 πῦρ. Ἐσχάτως δὲ ἀνεφάνη καὶ ἀνὴρ ἐμοὶ μάλα
 τετιμημένος καὶ φίλος κάλλιστος, ὅστις ἐκ τῆς
 ἐπιστήμης τῆς Παιδαγωγικῆς ἀντλῶν τοὺς λό-
 γους, ἐξέθεσε ταύτας μετὰ χάριτος καὶ σαφη-
 νείας ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει κηρύττων καὶ ἐπιστη-
 μονικῶς περιττὴν τὴν ὑπαρξίν τῶν Ἑλληνικῶν
 σχολείων μετὰ τὴν αὐξησιν τῆς δημοτικῆς ἐκ-
 παιδεύσεως ἀπὸ τετραετοῦς εἰς ἑξαετῆ. (Ἰδ. Ἐκ-
 παιδ. ἔτος Γ. φύλ. 2, φυλ. 8 καὶ φυλ. 11). Τὸ
 ὅτι δὲ ἀπέτυχον τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, δὲν εἶναι
 ἀληθὲς καθόλου λεγόμενον, οὐδὲ εἶναι, ὅπου
 τοιαύτη ἀποτυχία παρετηρήθη, ὑπεύθυνος διὰ
 τοῦτο ὁ θεσμὸς τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων. Καὶ
 τὸ τελειότατον ὄργανον εἰς χεῖρας ἀδεξίους ἀπο-
 τυγχάνει. Καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἐρωτήσω τοὺς τοι-
 αῦτα περὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων λέγον-
 τας. Νομίζουσιν ἄρα γε ὅτι τὰ γυμνάσια ἐλει-
 τούργησαν ἢ λειτουργοῦσι καλλίτερον τῶν
 Ἑλληνικῶν σχολείων; Νομίζουσι ὅτι τὰ δη-
 μοτικὰ σχολεῖα ἐξεπλήρωσαν καλλίτερον τὸν
 προορισμὸν τῶν; Καὶ ἂν ἐμφανίζονται καὶ ἐν
 τοῖς σχολείοις τούτοις αἱ αὐταὶ ἐλλείψεις, ἂν μὴ
 πλείονες, τότε διὰ τί δὲν ζητοῦσι καὶ τὴν κατάρ-
 γησιν τούτων; Μοὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ λό-
 γος οὗτος τῆς ἀποτυχίας εἶναι ἥκιστα σπουδαῖος
 πρὸς κατάργησιν τῶν Ἑλλ. σχολείων. Διότι
 πρῶτον μὲν, ὡς εἶπομεν δὲν ἀληθεύει ὅτι πάντα
 τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀπέτυχον, ἔπειτα δὲ καὶ
 ἂν ἀπέτυχόν τινα, ταῦτα δύνανται νὰ διορθω-
 θῶσιν, αἰρομένων τῶν λόγων τῆς ἀποτυχίας αὐ-
 τῶν. Ὁ σπουδαιότατος ὁμῶς καὶ ἐπικινδυνό-
 τατος διὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν Ἑλληνικῶν scho-
 λείων λόγος εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς, καθ' ὃν τὰ
 δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια, συμπλη-
 ροῦμένων μάλιστα ἀμφοτέρων, εἶναι ἐπαρκῆ
 παιδαγωγικὰ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν τῶν πο-
 λιτῶν, οὐδεμία δὲ ἄλλη ἀνάγκη παιδαγωγικὴ
 συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως καὶ τρίτου εἶδους
 σχολείων. Τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν.
 Καὶ λογικῶς ἂν ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα, δὲν δυ-
 νάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι, ἀφ' οὗ πληροῦται ὁ
 ἀνώτατος ὅρος τῆς παιδαγωγικῆς μορφώσεως
 διὰ τῶν γυμνασίων καὶ ὁ κατώτατος διὰ τῶν
 δημοτικῶν σχολείων, θεραπεύεται ἄρα διὰ τῶν

δύο τούτων σχολείων πᾶσα ἡ μορφωτικὴ ἀνάγκη
 τῆς κοινωνίας. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ὅσα
 περισσότερα τὰ εἶδη τῶν μορφωτικῶν σχολείων
 κατὰ λόγον τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων κοινω-
 νικῶν τάξεων, τόσα καὶ καλλίτερον ἐξυπηρε-
 τεῖται διὰ τῶν σχολείων ἢ ἐκπαιδευτικὴ ἀνάγκη
 τοῦ ἔθνους. Καὶ εἰς πᾶσαν κοινωνίαν ἀνθρώ-
 πων καλῶς ζῶσαν νομίζω ὅτι πρέπει τοῦλά-
 χιστον νὰ ὑπάρχωσι τρία εἶδη σχολείων. Α) Ἀ-
 δημοτικὰ σχολεῖα μετὰ ἐξ ἐνιαυσίους τάξεις εἰς
 τρία τμήματα διηρημένα μετὰ τρεῖς διδασκά-
 λους, ἢ καὶ μετὰ δύο ἢ καὶ μετὰ ἓνα. Β) Ἑλλη-
 νικὰ σχολεῖα μετὰ τέσσαρας τάξεις· καὶ Γ) Γυ-
 μνάσια μετὰ ὀκτὼ τάξεις. Ἐκαστον τῶν scho-
 λείων τούτων ἔχει ἴδιον σκοπὸν νὰ ἐκπληρώσῃ
 καὶ δὲν εὐρίσκεται εἰς οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ
 ἄλλα. Μόνον πρὸς ἀποφυγὴν ἰδιαιτέρων κόπων
 καὶ ἰδιαιτέρας δαπάνης ὀρίζεται ὅτι οἱ μαθηταὶ
 οἱ θέλοντες νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸ γυμνάσιον
 ὀφείλουσι νὰ γινώσκωσι τὰς γνώσεις, ὅσαι δι-
 δάσκονται εἰς τὰς τέσσαρας κατωτέρας τάξεις
 τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, οἱ δὲ μαθηταὶ οἱ θέ-
 λοντες νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν scho-
 λεῖον πρέπει νὰ κατέχωσι πάσας τὰς γνώσεις,
 ὅσαι διδάσκονται εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον.
 Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν ταύτην θὰ ἔχωμεν·
 1) Δημοτικὴν ἐκπαιδεύσιν μετὰ ἑξαετῆ κύκλον
 μαθημάτων, ὥστε ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων
 θὰ ἀπολύωνται μαθηταὶ δωδεκαετείς τοῦλάχι-
 στον διὰ τὸν πρακτικὸν βίον. 2) Ἑλληνικὴν
 παιδεύσιν μετὰ τετραετῆ κύκλον μαθημάτων,
 ὥστε ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων θὰ ἀπο-
 λύωνται μαθηταὶ ἐκκαίδεκαετείς τοῦλάχιστον
 τὴν ἡλικίαν διὰ τὸν πρακτικὸν ὡσαύτως βίον
 κρεῖττον τῶν ἄλλων παρεσκευασμένοι· καὶ 3) Γυ-
 μνασιακὴν παιδεύσιν μετὰ ὀκταετῆ κύκλον μα-
 θημάτων, ὥστε ἐξ αὐτῶν θὰ ἀπολύωνται μα-
 θηταὶ ὀκτὼ καὶ δεκαετείς τὴν ἡλικίαν κάλλι-
 στα πάντων διὰ ὃν πρακτικὸν βίον παρεσκευα-
 σμένοι καὶ διὰ τὴν σπουδὴν ἐπιστημῶν ἐν Πα-
 νεπιστημίοις ἢ Πολυτεχνείοις ἢ Στρατιωτικαῖς
 Σχολαῖς κ.τ.ά. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι σύμφωνον
 καὶ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας
 τοῦ βίου θὰ διαλάβωμεν ἐν ἐπομένῳ φύλλῳ.

ΠΑΙΔΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΠΑΛΑΙΟΙΣ

(Συνέχ. ἰδὲ φύλλ. Ἐκπαιδεύσεως 9).

22. Μυλολόβον. — Ἡ παιδιὰ αὕτη σώ-
 ζεται καὶ παρ' ἡμῖν. Δένουσι διὰ νήματος κάν-

θαρὸν, ὃν ἔπειτα ἀφίνοισι κρατοῦντες εἰς τὴν χεῖρα
 τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ νήματος. Ὁ κάνθαρος πει-
 ρώμενος νὰ φύγῃ καὶ μὴ δυνάμενος περιφέρεται
 βομβῶν. Συμβαίνει δὲ ἐνιαχοῦ νὰ προσδένηται
 καταλλήλως ὀπισθεν τοῦ κάνθαρου μικρὸν κηρίον,
 ὅπερ ἀνάπτουσι καὶ ἀφίνοισιν αὐτὸν νὰ φύγῃ πρὸς
 χαρὰν πάντων, οἵτινες μετὰ χαρᾶς παρακολουθοῦσι
 αὐτὸν πετόμενον. Ἐκ τῆς παιδιᾶς ταύτης προήλ-
 θον πολλάκις ἐμπρήσεις οἰκιῶν. Ἐν Κρήτῃ τὸ παι-
 γνιον τοῦτο εἶναι συνηθέστατον, καλούμενον *καρ-
 θαρομαμούρας*.

23. Βέμβηξ ἢ βέμβιξ, στρόμβος,
 στρόβιλος. — Ἡ παιδιὰ αὕτη διατηρούμενη καὶ
 παρ' ἡμῖν σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀσβούρα ἢ σβουρ-
 δούρα ἐγένετο ὡς ἔξῃς. Ξύλον κωνοειδὲς περιέ-
 στρεφον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους οὕτως, ὥστε τοῦτο περι-
 στρεφόμενον ἔμενεν ὀρθὸν ἀποτελοῦν μάλιστα καὶ
 βρίζον. Περιστρέφετο δὲ πληττόμενον διὰ μᾶστι-
 γος. Πλὴν τοῦ εἶδους τούτου τοῦ στρόμβου παρ'
 ἡμῖν οἱ παῖδες παρασκευάζουσι ἀσβούρας διαπερῶ-
 ντες εἰς μικρὸν βῶλον κηρίου ἢ εἰς μικρὰ βαλανίδια
 ξυλάρια καὶ περιστρέφοντες διὰ τῶν δύο δακτύλων
 τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μέσου. Ἄλλο εἶ-
 δος σβούρας εἶναι ὁ μικρὸς δίσκος, ὅστις συνήθως
 παρασκευάζεται ἐκ φλοιοῦ δένδρου καὶ ὅστις περι-
 στρέφεται διὰ λεπτοῦ σχοινοῦ, ὅπερ διαπερᾶται
 διὰ τῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δίσκου κατασκευασμένων
 ὀπῶν καὶ δένεται κατόπιν κατὰ τὰ δύο αὐτοῦ ἄκρα.

Ὁ παίξων ἐμβάλλει τὸν λιχανὸν ἐκατέρας τῶν χει-
 ρῶν εἰς ἐκάτερον τῶν ἄκρων τοῦ σχοινοῦ, καὶ ἀφ' οὗ
 ἱκανῶς διὰ τῆς χειρὸς περιστρέψῃ τὸν δίσκον ἔλκει
 κατόπιν τοῦτον, ὅστις ἐξελισσόμενος περιστρέφεται
 ταχέως κατὰ μίαν διεύθυνσιν, χαλαρούμενος δὲ
 κατ' ἄλλην καὶ οὕτως ἐξακολουθεῖ ἢ περιστροφὴ
 καθ' ἐκατέρας τὰς διευθύνσεις ἐπὶ πολὺν χρόνον.

24. Τροχὸς ἢ κρικηλασία. — Προσφιλὲς
 παίγνιον εἰς τοὺς παλαιούς καὶ παρ' ἡμῖν ἐν χρή-
 σει ὄν. Οἱ παῖδες πληττόντες στεφάνην διὰ ξύλου
 κινουσιν αὐτὴν τρέχοντες κατόπιν καὶ προσπαθοῦν-
 τες διὰ τῶν κτυπημάτων νὰ διατηρῶσιν αὐτὴν ἐν
 κινήσει. Ἡ παιδιὰ αὕτη εὐρίσκεται συγγνάκις ἀπει-
 κονισμένη ἐπὶ ἀγγείων καὶ δακτυλιοῖθων.

25. Σφαῖρα. Ἴσως οὐδὲν ἄλλο παίγνιον
 παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἦτο οὕτω προσφιλὲς καὶ εἰς
 μεγάλους καὶ εἰς μικροὺς καὶ εἰς ἄνδρας καὶ εἰς
 γυναῖκας, ὅσον ἡ σφαῖρα. Πλεῖστα εἶδη τῆς παι-
 διᾶς αὐτῆς μνημονεύονται παρὰ τῶν συγγραφέων.
 Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐπαίξον μετὰ μίαν σφαῖραν, ἄλλοτε
 δὲ μετὰ πολλὰς. Ἄλλοτε ἐπαίξε τις μόνος, ἄλλοτε
 δὲ μετὰ πολλῶν, οἵτινες ἦσαν εἰς δύο μερίδας
 διακεκρυμένοι, ὧν ἡ μία ἐζήτηε νὰ νικήσῃ τὴν
 ἄλλην. Ἐκτύπων δὲ τὴν σφαῖραν ἢ μετὰ τὴν χεῖρα,
 ἢ καὶ μετὰ πηλκτρον. Καὶ ἐπαίξον ἢ ἐν ὑπαίθρῳ ἢ
 ἐν τοῖς σφαιριστηρίοις ἦτοι οἰκίμασι πρὸς τοῦτο
 ἐπίτηδες οὔσι. Ἦτο δὲ ἡ σφαῖρα ἢ μικρὰ ἢ καὶ

μεγάλη. Ἡ μικρὰ δὲ ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς παιδίοις. Ὁ Γαλιηνὸς ἔγραψεν ἴδιον βιβλίον περὶ *σφαιρᾶς σφαιρας*, ἐν ᾧ συνιστᾷ αὐτὴν ὡς χρήσιμον οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ὑγιάν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος. Ὁ Πολυδεύκης (IX. 103 κ-ε) γράφει περὶ τῆς παιδιᾶς ταύτης τὰ ἑξῆς:

«Ἦν δὲ τῆς ἐν σφαίρα παιδιᾶς ὀνόματι *ἐπίσκυρος*, *gairinda*, *ἀπόρραξις*, *οὐρανία*. Καὶ ἡ μὲν ἐπίσκυρος καὶ ἐφηβική καὶ ἐπίκωρος, ἐπίκλην ἔχει, παίζεται δὲ κατὰ πλῆθος διαστάτων ἴσων πρὸς ἴσους, εἴτα μέσση γραμμὴν λατούπη ἐλκυσάντων, ἣν σκυρον καλοῦσιν. ἐφ' ἣν καταθέντες τὴν σφαῖραν, ἐτέρας δύο γραμμάς κατόπιν ἐκατέρας τῆς πάξως καταγράφαντες, ὑπερ τοὺς ἐτέρους οἱ προανελόμενοι ῥίπτουσιν, οἷς ἔργον ἦν ἐπιδράσασθαι τε τῆς σφαιρᾶς φερομένης καὶ ἀντιβαλεῖν, ἕως ἂν οἱ ἕτεροι τοὺς ἐτέρους ὑπερ τὴν κατόπιν γραμμὴν ἀπόσωσιν. Ὁ δὲ φαινίνδα εἴρηται ἡ ἀπὸ Φαινίνδου τοῦ πρώτου εὐρόντος ἢ ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, ὅτι ἐτέρω προδείξαντες ἐτέρω ῥίπτουσιν ἐξαπατώντες τὸν οἰόμενον· εἰκάξαιτο δ' ἂν εἶναι ἡ διὰ τοῦ μικροῦ σφαιρίου, ἃ ἐκ τοῦ ἀρπάξαι ὀνόμασται· τάχα δ' ἂν καὶ τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς σφαιρᾶς παιδιᾶν οὕτω τις καλοῖη. Ἡ δὲ ἀπόρραξις, ἔδει τὴν σφαῖραν πρὸς τοῦδαφος εὐτόνως ῥήξαντα, ὑποδεξάμενον τὸ πῆδημα τῆς σφαιρᾶς τῇ χειρὶ πάλιν ἀντιπέμψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν πῆδημάτων ἡριθμεῖτο. Ἡ δὲ οὐρανία, ὃ μὲν ἀνακλάσας αὐτὸν ἀνερρίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. Τοῖς δ' ἦν ἀλλομένοις φιλοτιμία, πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν πεσεῖν, ἀρπάσαι, ὅπερ εἶοικε καὶ Ὅμηρος ἐν Φαίαξ· δηλοῦν ὅποτε μέντοι πρὸς τὸν τοίχον τὴν σφαῖραν ἀντιπέμπουεν, τὸ πλῆθος τῶν πῆδημάτων διελογίζοντο. Καὶ ὁ μὲν ἠττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποιεῖ τὸ προσταχθέν, ὃ δὲ νικῶν βασιλεὺς τε ἦν καὶ ἐπέταττεν· εἴποις ἂν οὖν τὸν σφαιρίζοντα σφαῖρα παίζειν, σφαῖραν ῥίπτειν, βάλλειν, ἀριεῖναι, πέμπειν, προσπέμπειν, ἐκπέμπειν, ἀντιπέμπειν, ἀναφίεσαι, ἀναποφέρειν σφαιριστικὸν εἶναι, εὐρυθμον, εὐσχημονα, εὐσκοπον, ἐπίσκοπον, εὐτονον. Ἐξέστι καὶ σφαιρομαχίαν εἰπεῖν τὴν ἐπίσκυρον τῆς σφαιρᾶς παιδιᾶν». Ἐν ἄλλαις λέξεσι κατὰ μὲν τὴν ἐπίσκυρον σφαῖραν οἱ παίζοντες διηροῦντο εἰς δύο μέρη καὶ ἴσταντο ἀντιμέτωποι πρὸς ἀλλήλους εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ χώρου ὄριζοτο ἡ μεθόριος γραμμὴ (σκυρος, λατούπη) διὰ λίθων πλησίον ἀλλήλων κειμένων ἢ καὶ σεσωρευμένων καὶ ἐνταῦθα ἀπετίθετο ἡ σφαῖρα. Ὅπισθεν δὲ τῶν ἀνταγωνιζομένων μερῶν εἰς μεγαλειέραν βολῆς ἀπόστασιν ἐκ τῆς μεθόριου γραμμῆς ἦσαν τὰ ὄρια τῶν παίζοντων, πέραν τῶν ὁποίων ἐξερχόμενοι ἐθεωροῦντο ἠττημένοι. Τώρα ἐλάβανέ τις τὴν σφαῖραν καὶ ἐξίτηι νὰ ῥίψῃ αὐτὴν ὑπεράνω τῆς ἀντιπάλου μερίδος καὶ πέραν τοῦ ὀρίου αὐτῆς. Οὗτοι ὁμως ἡμύοντο ἀντικρούοντας τὴν σφαῖραν

κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν καὶ ζητοῦντες νὰ ῥίψωσιν αὐτὴν πέραν τῶν ὀρίων τῶν ἀντιπάλων. Οὕτω συνήπτετο ἄγων ἐκατέρωθεν πεισματώδης, μέχρις ὅτου μία τῶν μερίδων ἐξήρχετο ἐξω τοῦ ὀπισθεν αὐτῆς κειμένου ὀρίου.

Ἡ δὲ φαινίνδα ἦτο βολὴ σφαιρᾶς με τὴν διαφοράν αὐτὴν ὅτι ὁ ῥίπτων αὐτὴν προσποιεῖτο ὅτι ἠθελε νὰ ῥίψῃ αὐτὴν εἰς τοῦτον ἢ ἐκείνον ἐκ τῶν παίζοντων καὶ ἔρριπτεν αὐτὴν εἰς ἄλλον.

Ἡ δὲ ἀπόρραξις ἦτο παιδιὰ δεῶ σφαιρᾶς, καθ' ἣν ὁ παίζων ἐκτύπει αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ τοίχου καὶ ἐδέχετο αὐτὴν κτυπῶν εὐθύς διὰ τῆς χειρὸς ἀνοικτῆς καὶ οὕτως ἐπανελάμβανε τὸ πρᾶγμα κατ' ἐξακολουθήσιν μέχρις ὅτου ἡ σφαῖρα πέσῃ κατὰ γῆς. Ὅστις ἔκαμνε τὰ περισσότερα κτυπήματα, ἦτο νικητῆς καλούμενος βασιλεὺς, ὃ δὲ ἠττηθεὶς ἐκαλεῖτο ὄνος.

Ἡ δὲ οὐρανία ἦτο ἐκσφενδόνησις τῆς σφαιρᾶς εἰς τὸν οὐρανόν ὑπὸ τοῦ παίζοντος καὶ ἀναπήδησις αὐτοῦ, ἵνα συλλάβῃ αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι, ἣν ὁμως καὶ οἱ ἄλλοι συμπαίχται ἠγωνίζοντο νὰ δεχθῶσιν.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΡΙ ΠΑΤΡΩΝ ΗΘΩΝ

Ἐκαστος ἔχη τὴν γνώμην του περὶ τῆς γλώσσης, ἣν ὀφείλει τὸ ὁσημέραι ἀναμορφούμενον ἔθνος μας ν' ἀκολουθήσῃ, τὴν τῶν λογίων ἢ τὴν τοῦ λαοῦ, ἦτοι τὴν δημώδη. Τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἐκ τῆς μεγίστης αὐτοῦ σπουδαιότητος κατέστη δυσεπίλυτον· οἱ σοφοὶ μας δὲν εἶπον εἰσέτι τὴν τελευταίαν των λέξιν. Ἔστω, ἄς τὸ λύσωσιν ὅποτε δύνηθῶσιν. Ἄλλ' εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους, καθ' οὓς ἀνευθίσθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰ καμειδύλλια ἐθνικῶν ὑποθέσεων καὶ λαϊκῆς γλώσσης δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι τὰ 3/4 τοῦ λαοῦ τοῦ κατακλύζοντος τὰ θεάτρα εἶνε ἐκ τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Διατί; Διότι βλέπουσιν ἐκεῖ ἅπασαν τὴν ζωὴν των τὴν φυσικὴν, ἐν ὁράσει, ἐν χάριτι, ἐν ζωῇ· ἀκούουσιν ἐκεῖ τὴν ζωντανὴν των γλώσσαν, τὰ τραγούδια των, τὰ καθ' ὅλα ὅμοια με ἐκεῖνα, ἅτινα τέρπονται ἄγοντες, κατὰ τὰς πανηγύρεις των, κατὰ τὰς συναναστροφὰς των, κατὰ τὰς ὁδοιπορίας των, διότι βλέπουσι τὴν ἐθνικὴν των ἐνδυμασίαν, τὸν χαρίεντα συρτὸν τους χορὸν, καὶ τὸν ἀρδαντικὸν, τὸν χορὸν τῆς λεβεντιάς, τῆς σοβαρότητος.

Τὰ τραγούδια μας ντυμένα με τὴν ζωντανὴν μας γλώσσαν, τὸν χορὸν μας, τὴν ἐθνικὴν μας ἐνδυμασίαν καὶ πάντα τᾶλλα ἄγνα ἦθη μας καὶ ἔθιμα, τὰ περικλείει καὶ τὰ μυρῶγει τσαούτη καὶ τοιαύτη ποίησις, ὥστε ἡ ἱστορία, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὴν ἀρχαίαν μας εὐκλειαν, ἀπεφάνθη, ὅτι, οἱ κάτοικοι, οἱ ὑπὸ τοιοῦτον προνομιοῦχον οὐρανὸν διαπλάσαντες τοιοῦτον βίον, εἶνε ἐξ ἅπαντος, οἱ

ποητικώτεροι, ἐν μιᾷ λέξει, κάτοικοι τῆς ὑψηλίου. Ἄλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν «τὸ ψάρι ἀπὸ τὸ κεφάλι μυρίζει.» Ἡ ὑψηλὴ λεγομένη κοινωνία μας ἐνόμισεν, ὅτι, ἀνοίγουσα τὰς ἀγκάλας τῆς εἰς τὸν ἔξωθεν ὀρητικῶς ἐλαύνοντα ψευδεπίχρυσον πολιτισμὸν, ἐπιδεικνύει σημεῖα προόδου, εὐγενείας, ἀναπτύξεως, πολιτισμοῦ. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἔζων οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἱ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος ὡς φάσματα ἀναπηδῆσαντες με τὸ ζῆφος αἰμοσταγές, πλήρεις πληγῶν, ἀλλὰ καὶ με τὸ μέτωπον ὑψηλόν, ὑπερήφανον, οὐδένα φόβον νὰ φοβηθῶμεν εἰχόμεν. Εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ ἀειμνήστου Ὁθωνοῦ ἐχόρευεν ὁ Πλαπούτας τὸ «λεβεντιτικὸν» καὶ ὁ Γενναῖος ἐτραγῶδει τὸ «τῆς Ρούμελης οἱ μπένδες τοῦ Δράμαλ' οἱ λεβέντες, ἔ τὰ Δερβενάκια κοίτονται...», ἔλαμπε τὸ βουλευτήριον ὑπὸ τῆς φουστανέλλας, καὶ ἐν αὐτῷ ἀπήγγελλε λόγον βασιλεὺς φέρων χρυσὴν φέρμελην καὶ φουστανέλλαν χιονώδη. Με τὸ «γεία σας παιδιὰ» ἐχαιροῦντι τὸν λαὸν ὁ Κίτσος Τζαβέλλας, καὶ ὁ λαὸς ἐψιθύριζε «τὸ νοῦ σας, παιδιὰ, περνάει τὸ λεοντάρι τῆς Κλεισοβάς». Ἀτυχῶς ὁμως, τῶν ὑψικόρμων τούτων ὄρων ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος γῆρατος τῆς μιᾶς μετὰ τὴν ἄλλην καταβληθεῖσων, διάδοχοί των ἐγένοντο θάμνοι ἀνίκανοι νὰ βελτιώσωσι τὸ κατερημωθὲν ὄσος, τὴν ἀναδάσωσιν τοῦ ὁποίου οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἐνδόξου πλὴν ἀτυχῶς τούτου τόπου καλοῦνται σήμερον νὰ ἐνεργήσωσι.

Πρὸς ὑμᾶς ἀποτεινομαι, φίλτατοι συνάδελφοι, οἷς ἔλαχεν ὁ κληρὸς τοῦ ὅσον ὑψηλοῦ τόσον καὶ πλήρους μόχθων καὶ ταλαιπωριῶν δημοδιδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀδιαλείπτως ἐν τῷ νῷ ὑμῶν ἔχετε, ὅτι τὴν ἱστορίαν καὶ γνησίαν καταγωγὴν παντὸς ἔθνους οὐδὲν ἄλλο πλεῖον τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτοῦ ἐπιβεβαιῶ· ἀλάθηστα καὶ ἀψευδῆ τεκμήρια, ζῶσαι ἀποδείξεις τῆς σχέσεως, ἣν ἔχει τὸ παρὸν αὐτοῦ πρὸς τὸ παρεθόν.

Ἦν ποτε χρόνος, καθ' ὃν διάσημος ἱστορικός τῆς Γερμανίας δεινὴν ὑβρίν κατὰ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἐξέφερεν, ἀποκαλέσας αὐτοὺς νόθα τέκνα τῶν ἀρχαίων, σύμφυρα παντοδαπῶν λαῶν τοῦ ἄλλοτε πλημμυρίσαντος τὴν Ἑλλάδα βορρᾶ. Κατὰ τῶν αὐθαδῶν ὁμως ὑβρεων τούτου προσβαλουσῶν καιρίως τὴν τιμὴν ἡμῶν, κατεξαναστάντες πλεῖστοι διαπρεπῆ κατέχοντες θέσιν ἐν τοῖς γράμμασι ξένοι τε καὶ ἡμέτεροι, κατεκερύνωσαν τοῦτον ἀντλοῦντες τὰς περιφανεῖς αὐτῶν ἀποδείξεις τῆς γνησιότητος ἡμῶν, ἐκ τῶν σημερινῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων μας, διὰ τῆς ἀντιπαρβολῆς αὐτῶν καὶ σχέσεως πρὸς ἐκεῖνα τὰ τῶν ἀρχαίων, καὶ σήμερον οὐδεὶς πλέον πιστεύει εἰς τοὺς ὕθλους τοῦ Φαλμεράιερ.

Καὶ ὁμως ἐὰν βαδίζωμεν τὴν ὁδόν, εἰς ἣν ἐτράπησαν ἀπὸ τεσσαρακονταετίας οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκοῦντες μεγαλόσχρημοι χρυσοκάνθαροι, καὶ χρυσοκλανθίζοντες, οἱ ἀπαρνούμενοι ὅτι ὑπάρχει γνήσιον Ἑλληνικόν, οἱ ἐγκολπωθέντες τὸν ὑπό-

λωσ εἰσέρποντα εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ ψύχους τὸν νεναρκωμένον προσποιούμενον ὄριν, θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν βλέπων τὴν κατάστασιν μας χαιρέκακός τις ξένος, θὰ εὐρίσκηται ἐν πικροτάτῃ δι' ἡμᾶς ἀληθείᾳ, ἐὰν ἀναφανήσῃ· «Ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς ἅπασα μετεβλήθη εἰς θέατρον κομφοδιῶν μέγα, ἐν ᾧ ἅπαντες οἱ Ἑλλήνες παριστάνουν ὡς ἠθοποιοὶ, ἔχοντες ὡς θεατὰς τὸ φάσμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος οἰκτεῖρον αὐτοῦς, καὶ τὴν Εὐρώπην ἀνακαγχάζουσαν».

Ἐχει ἡ Εὐρώπη πολλὰ τὰ καλὰ καὶ τὰ ὠφέλιμα, ἀξία ἀληθῶς πρὸς μίμησιν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ πλεῖστα τὰ κακὰ καὶ τὰ βλαβερὰ. Τίς ἐξ ἡμῶν ἠγόρασε σῖτον πρὸς τροφήν καὶ δὲν τὸν ἐπέρασεν ἀπὸ κόσκινον, ἵν' ἀφαιρέσῃ τὰ ἐν αὐτῷ εὐρίσκόμενα, χῶμα, χαλλίια, κόκκαλον, κουκκί, δαυλίτην, εἶραν κλπ· οὐδεὶς βεβαίως. Διατί λοιπὸν δὲν ξεκοσκινίζομεν καὶ ἡμεῖς, ὅσα παραλαμβάνομεν ἐκ τῶν ξένων; Τίνα σχέσιν ἔχουσι με ἡμᾶς αἱ γαλλιστὶ γεγραμμέναι ἐπιγραφαὶ τῶν καταστημάτων τῶν πόλεων; Τίνα σχέσιν ἔχουσιν οἱ χαιρετισμοὶ. *Adieu, bonne nuit, bonjour, bon soir*, κλπ. με τοὺς ἰδιοκούς μας χαιρέτε, γεία σας, καλὴ νύκτα σας, καλὴ ἡμέρα σας, καλὴ ἑσπέρα σας; Τίνα σχέσιν ἔχει ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐνδυμασία με τὸ ἑλληνικὸν κορμί; Τίνα σχέσιν ἔχουσι τὰ σακκιά, διότι σακκιά δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ τὰ εὐρωπαϊκὰ ρούχα, με τὴν φουστανέλλαν καὶ τὴν φέρμελην; Τίνα σχέσιν ἔχουσι τὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν διαστρέφοντα ἐκτεθηλυμμένα ἐκεῖνα ἄσματα, ἅτινα κεχηνότες ἀκούουσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν πόλεων ἰδίᾳ δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς καφεψείοις παρὰ γυναικῶν ἀποδρασμάτων τῆς Εὐρώπης; Τίνα σχέσιν λέγω ἔχουσι ταῦτα με τὰ τραγούδια τοῦ χοροῦ μας, με τὰ τραγούδια μας τὰ κλέφτικα, τὰ πλήρη ποιήσεως καὶ πατριωτικοῦ οἴστρου; Καὶ ποῖο τραγούδι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προτιμάτε ἄγοντες ἐν ταῖς συναναστροφαῖς σας σεῖς, ὃ μεγαλόσχρημοὶ ἄστοι τῶν πόλεων, δύναται νὰ παραβληθῇ με τὰ τραγούδια, ἅτινα ἡμεῖς ζῶμεν, εὐθυμοὶ, ἄδουμν εἰς τὰ χωρία μας, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγα στραφῆς τιμῶν ἐκ τούτων παρὰ τῆς ἡμῶν ὄψεος πρὸς σύγκρισιν; Ἰδοὺ τοῦ χοροῦ ἐν συρτόν.

«Ἐπὶ ποῦ σούονεῖς τὸ χορὸ κ' ἔχεις πολὺ καμάρι, μὴν εἶνε ἡ μέση σου λιανὴ κι' ἀτός σου παλληκάρι; — Δὲν εἶνε ἡ μέση μου λιανὴ κι' ἀτός μου παλληκάρι, παρὰ ἔχω μιὰ ἀραπητικὴ κ' ἔχω χαρὰ μεγάλη, ἔχει τῆς χήνας τὸ λαϊμό, τῆς πέροδικας τὰ κάλλη, κτλ. ἕτερον τοῦ τραπεζιοῦ ὅπως ἡμεῖς τὸ λέγομεν. Πάνου ν' ἀθίσουν τὰ κλαριά κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίει τιμάνω κ' ἔγω νὰ σ' ἀρῆθῶ κι' ὁ πόνος δὲν μ' ἀφίει, κτλ. ἕτερον.

Τρικαλιὰ μου πέροδικα καὶ Λαρισιὰ τραγόνια ἔς οὐλον τὸν κόσμον ἡμερῆς ἐμένα στέκει ἀγρία! χαμήλωσ' τὴν ἀγριότη σου κ' ἔλα κοντὰ μου κάτσε! — Δὲν ἔρχομαι, λεβέντη μου, κοντὰ σου γὰ νὰ κάτσω, γιατί ταχὰ παινέσεσαι μεσ' ἔς τὰλλα παλληκάρια, ἐρίησες μιὰ πέροδικα, μιὰ χουματῆ τραγόνια, κτλ.

Τί δὲ νὰ εἶπῃ τις διὰ τὰ κλέφτικα τραγούδια μας, τῶν ὁποίων τὸ τραγὺ καὶ σοβαρὸν ὕφος, τὸσαύτην περιπάθειαν καὶ συγκίνησιν ἐγκρούπτουσι ; Τίς ἀγνοεῖ τὸ ἄσμα τοῦ Δήμου, «ὁ ἥλιος ἐβασιλεύει καὶ ὁ Δῆμος διατάζει,» ὅπερ ἀπαγγελθὲν ἐν τινι τῶν θεάτρων τῶν Παρισίων ἀπέσπασε τσσαύτας συγκληνῆσεις καὶ τόσα δάκρυα· παρὰ τίνων ; παρὰ Γάλλων ! ἀκούσατέ το σεις, Ἕλληνες ἀριστοκρατικαὶ τῶν πόλεων, παρὰ Γάλλων !

Δὲν πρέπει ν' ἀφήσω ἀμνημονεύτους τοὺς στίχους δύο ἐθνικῶν μας ποιημάτων τοῦ Παράσχου περιπαθῶς λέγοντος :

«Κανείς τῆ φουσταρέλλα μας δὲν θέλει νὰ φορέσῃ καὶ τὴν ἐξώσθη μὰ φορὰ τοῦ Διάκου μας ἢ μέση καὶ τοῦ Συνοδινοῦ, θλιβομένου ἐπὶ τῇ ὀσήμεραυζανούσῃ νοθείᾳ τῆς ἀγνότητος τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἀναφωνούντος :

«πετάχτε τὰ χειρόχτια σας, τὰ βότχα τὰ στενά σας· εἶναι κοντά καὶ ἀσχημα, δὲν εἶν' αὐτὰ δικά σας. Ὁ Λεωνίδαὸς ἔς τὸ στενὸν χειρόχτιον δὲν ἐφόρει· οὐδ' ἐψάλε ὁ Κονέγειρος ποτὲ τὸν τροβατόρε.

Ἄλλ' ὦ μητέρες ἐλληνίδες καὶ παρθένοι τῶν πόλεων, μὲ τὰ φυλακισμένα ἔς τοὺς στηθοδέσμους σας κορμιά, ποῦ προσφυῶς δύναται ἀγνή χωρικὴ νὰ σᾶς ἀποκαλέσῃ πρῶτην φορὰν ἐρχομένη, φερ' εἰπεῖν ἢ Ἀρωχωδίτισσα τῆς Ρούμελης, εἰς τὰς Ἀθήνας, «μπούλαις ἀποκρατικαῖς» καὶ ἐντρομος νὰ σᾶς ἀποφεύγῃ σὰν σᾶς ἴδη μία δούλη ἐλληνίς, δὲν μᾶς λέγετε, καὶ συγγνώμην διὰ τὸ θράσος μας, διατὶ ἐντρέπεσθε νὰ χορευῆται τὸν ἐλληνικὸν χορὸν εἰς τὰ σαλονάκια σας, τὰ τραγούδια τοῦ λαοῦ εἰς τὰς διασκεδάσεις σας ; Δὲν σᾶς φαίνεται, σεις ἀπόγονοι τῆς Μόσχως καὶ τῆς Χαϊδῶς, εἶδεχθές, ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ ἢ ἐκφρασίς, νὰ φεύγητε πᾶν ἐλληνοπρεπές, ὡς νὰ εἶναι τοῦτο φάντασμα ἀπαίσιο, τρομακτικόν ;

Χρειάζεται κατὰ τοιαύτης νόσου πόλεμος συστηματικός. Προσεβλήθησαν αἱ κεφαλαί· ἢ νόσος εἶναι μεταδοτικὴ καὶ μετ' ὀλίγον, ἔαν οἱ ἱατροὶ δὲν προλάβωσι διὰ καταλλήλου διαγνώσεως ταύτην, ἐξ ἅπαντος θέλουσι προσβληθῆ καὶ οἱ πόδες. Ἄς κάμωμεν τὴν ἐναρξίν τῆς θεραπείας ἐκ τῶν ποδῶν, ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν θεραπείαν τοῦ ὑπολοίπου σώματος, ἢ σχέσις εἶναι ἀντίστροφος· ἀλλὰ τί νὰ γίνῃ, αἱ κεφαλαὶ εὐρίσκονται ἐν ἀναισθησίᾳ, λουτρά λοιπὸν εἰς τὰ κάτω ἄκρα· εἶναι δὲ ταῦτα, ἢ φοιτῶσα εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ νέα γενεά· Ὄθεν προσκαλοῦμεν πάσας καὶ πάντας τοὺς δημοδιδασκάλους ὡς ἱατροὺς. Ἄς προσέξωμεν ἢ νόσος δεῖται δραστηρίων φαρμάκων, εἶναι κολλητικὴ καὶ φέρει ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα.

Καὶ πρὸς ὑμᾶς πάντας ἀποτεινόμεθα, ἴδια δὲ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπηρετούντας, ἐνθα ἢ νόσος ἔχει τὴν πηγὴν τῆς· ἴδου τὰ φάρμακα· χορὸς ἐλληνικός· ἐχώρευεν ἢ προσωποποιήσις τῆς φιλοσοφίας, ὁ Σωκράτης, κατὰ τὴν πρεσβυτικὴν του ἡλικίαν, λέγων, ὅτι διὰ τοῦ χοροῦ ἐκγυμνάζονται

ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ σώματος· ἐνθέρμως δὲ συνίστα ὁ μέγας Ρουσσὸ τούτον εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὡς ἐξυπηρετοῦντα τὴν χάριν τοῦ σώματος. Ἄς περιλάβωμεν λοιπὸν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀσκήσεσι τῶν μαθητῶν μας· εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὁ χορὸς μας εἶναι ἀλληλένδετος μετὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐνδυμασίας, καὶ ὅτι τὴν φέρμελην καὶ τὴν φουστανέλλαν μόνον λεβέντες ἠδύναντο νὰ ἐπινηθίσωσιν. Ὀμιλῶμεν πάντοτε περιφρονητικῶς περὶ τῶν ξενικῶν χαιρετισμῶν, περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνδυμασίας, περὶ τοῦ ξένου χοροῦ, καὶ περὶ τῶν ξένων ἄσμάτων, δεικνύοντες ἀληθῆ ἐνθουσιασμόν, εἰς πᾶν ὃ, τι ἀφορᾷ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον.

Ἴσως τινὲς μειδιάσωσιν εἰς ταῦτα, ἀλλ' οὗτοι, ἢ εἰς τὰς φλέβας τῶν δὲν βέει Ἑλληνικὸν αἷμα, ἢ τὸ μικρόβιον τὸ ξενικὸν παρέδωκε τὰ σώματά των εἰς φθίσιν, ἢ εἶναι ἐκ τῶν ἀπογοητευμένων πλέον διὰ τὴν ἀνόρθωσιν. Οἰοιδήποτε ὅμως καὶ ἂν ᾧσιν οἱ τιοῦτοι, ἄς σκεφθῶσιν, ὅτι κακῶς, πολὺ κακῶς ὑπηρετοῦσι τὴν πατρίδα των.

Γνωρίζω, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐλληνικῆς ἐνδυμασίας μόνον ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος καὶ τῆς Κυβερνήσεως δύναται νὰ λυθῇ, ὅπερ ἄλλως ἐκτὸς τῆς ἐθνικῆς ἀπόψεως αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ ἑποψίν οικονομικῆν, καὶ ὑπὸ ἑποψίν προστατευτικῆν τῆς ἐγγχωρίου βιομηχανίας εἶναι ζήτημα ὑψίστης σπουδαιότητος. Εἰς φιλόπατρις ἡγεμόν, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουρίου πρό τινων ἐτῶν βλέπων, ὅτι ὁ πολὺχειρ καὶ πολὺπους ψευδοπολιτισμὸς, ἤρχισε νὰ βάλῃ χεῖρ καὶ εἰς τὴν ἡγεμονίαν του, ῥητῶς ἀπηγόρευσε τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς νεναρκωμένης ταύτης ἐχίδνης ἐν τοῖς κόλπους των διὰ τῆς ἐξῆς μεγαλόφρονος διαταγῆς : «Μηδεὶς Μαυροβούριος παρεκκλινέτω οὐδὲ κατὰ κεραίαν τῶν ἐθνικῶν μας ἡθῶν καὶ ἐθίμων.» Ἀκούετε ; «οὐδὲ κατὰ κεραίας» διατάσσει ὁ φιλόσοφος βασιλεὺς.

Ὁ ἀείμνηστος Ὅθων προσεπάθει νὰ μᾶς ὑποδείξῃ τὸ καθήκον μας διὰ τοῦ παραδείγματός του, μεθ' ὑπερηφανείας φέρων τὴν ἐλληνικὴν ἐνδυμασίαν, πρὸς ἣν τσσαύτην ἀγάπην ἔτρεφεν, ὥστε, καὶ ὅταν οἱ Ἕλληνες τυφλώττοντες ἀπεδίωκον αὐτὸν ἐκ τῆς ἐλληνικῆς χώρας, ἐξηκολούθει φέρων αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, διατάξας νὰ τὸν κηδεύσωσιν μετ' αὐτῆς. Εὐλογημένον ἄς εἶνε τὸ ὄνομά του.

Πλὴν καὶ οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι πολλὰ δύναται νὰ πράξωσι, προλαμβάνοντες τὸ κακὸν διὰ τῆς ἐμπνεύσεως τῆς ἀγάπης τῆς νέας γενεᾶς πρὸς τὸ ἐλληνικὸν ἐνδύμα, τὸ ὅποιον κατὰ τὸν ποιητὴν «σπρώχνει μονάχο ἔς τὴν λεβεντιά.» Καμαρώνομεν τοὺς εὐζῶνους φέροντας μετ' ὅσην χάριν καὶ λεβεντιὰ τὴν φουστανέλλαν, καὶ ἡμεῖς διστάζομεν, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπὸ ντροπῆς, — ὦ ἦθη, ὦ καιροί, — νὰ τοὺς μιμηθῶμεν. Μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι ἐκ τῆς γενεᾶς, πρὸς ἣν θὰ ἐμπνεύσωμεν τοιαῦτα φρονήματα θὰ ἐξέλθωσι, οἱ ἀντιπρόσωποι μίαν ἡμέραν

τοῦ λαοῦ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, καὶ ἂν τότε δὲν εὐρεθῶσιν ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι, θὰ εὐρεθῶσιν ὅμως οἱ πλείστοι, ὅτινες θέλουσι προτείνειν, ὅτι ὁ μεγαλόφρων Νικήτας τοῦ Μαυροβουρίου ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, ἐπισύροντες τὰς εὐλογίας τοῦ παρελθόντος, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ μέλλοντος. Εἶθε αἱ ὀλίγοι αὐταὶ λέξεις νὰ γίνωσιν ἀφορμὴ πρὸς μεγαλειτέρας μελέτας καὶ ἀποφάσεις.

Εἰς τὴν φίλην «Ἐκπαίδευσιν» θέλομεν ἀποστέλλει πρὸς δημοσίευσιν τακτικῶς πολλὰ ποιήματα εἰς δημόδιον γλῶσσαν, τονισμένα εἰς γνωστὰ τραγούδια τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὰ τραγούδια μας ἄς ἀρχίσωμεν τὸν περὶ οὗ πρόκειται ἀγῶνα.

Ἐγραψα ἐν Κοντοβαλαίῳ τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου 1894

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

δημοδιδάσκαλος Κοντοβαλαίῳ ἐκ Ζυγοβιστίου τῆς Γορτυνίας.

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΧΑΡΙΣΙΟΥ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΧΡΕΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

(Συνέχεια ἰδὲ προηγούμε. φύλλον)

Οἱ λοιποὶ μῦθοι τοῦ ἀναγνωσματορίου.

Ἡ διὰ τῆς ἀλληγορίας τῶν μῦθων 1, 4, 7, 44, 48, 49, 52, καὶ 79, ἐπιδικωκομένη ἠθικὴ διδασκαλία εἶναι λίαν ἀσθενὴς καὶ ἀνίκανος, ὅπως γεννήσῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν νέων πραγματικὴν τινα ροπὴν πρὸς ὠρισμένην ἀρετὴν διότι στηρίζεται αὕτη εἰς μεμακρυσμένην τινὰ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἀόριστον, ἢ τυχαίαν καὶ ὄλως ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα.

Καὶ παρανοήσεις οὗ μῦθων ἀπὸ τοῦ κρινομένου βιβλίου δὲν ἐλλείπουσιν· οὕτως ἐν τῷ μῦθῳ 42φ «Γεωργὸς καὶ κύνες». Οἱ κύνες συλλογίζονται κατὰ τὸν συγγραφέα ὡς ἐξῆς : Ἀφοῦ ὁ κύριός μας ἐσφαξεν ὄλα τὰ ἄλλα ζῶα, βεβαίως ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν θὰ σφάξῃ καὶ ἡμᾶς· ὡς ἐπιμύθιον δὲ φέρεται «ἐνας φρόνιμος ἀξίζει γιὰ χιλίους τρελλούς.» Ἡ ἰδέα ἐν τούτους τοῦ μῦθου εἶναι ὄλως ἄλλη ἢ τις καὶ ἐν τῷ ἐπιμυθίῳ τοῦ πρωτοτύπου καταφαίνεται «ὅτι δεῖ τούτοις φυλάττεσθαι μάλιστα, οἱ οὐδὲ τῆς τῶν οἰκείων ἀδικίας ἀπέχονται.» οἱ δὲ λόγοι τῶν κυνῶν εἶναι κατὰ τὸ πρωτότυπον οἱ ἐξῆς : «ἀπιτέον ἡμῖν ἐντεῦθεν· ὁ δεσπότης γὰρ εἰ οὐδὲ τῶν συνεργαζομένων βῶν ἀπέσχετο, ἡμῶν πῶς φεισθήσεται ;»

Πολλοὶ τέλος τῶν μῦθων οὐδὲ πρὸς τὴν γλωσσικὴν καὶ διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν τῆς Γ' τάξεως εἰσι προσηρμοσμένοι· οὕτω π. χ. εὐρίσκωμεν ἐν τῷ ἀναγνωσματορίῳ μῦθους, οἱ ὅποιοι μόνον εἰς παιδία τῆς κατωτάτης ἢ τὸ πολὺ τῆς Β' τάξεως θὰ ἠδύναντο νὰ διδαχθῶσι.

τοιούτοι εἶναι οἱ μῦθοι 15ος «Πίθηκος» 39ος «Οἱ δύο βάτραχοι» καὶ λοιποί.

Παράδειγμα δὲ ὁμοίως ἐλλείψεως τοῦ συγγραφέως περὶ τὴν εὐρεσίαν τῆς ἀρμοζούσης πράγματι εἰς ἐκάστην τάξιν διδακτικῆς ὕλης καὶ γλώσσης παρέχουσι καὶ τὰ λοιπὰ τεύχη τοῦ ἀναγνωσματορίου τοῦ κυρίου Παπαμάρκου. Ἐν τῷ ὑποβεβλημένῳ λ. χ. πρὸς κρίσιν Β' τεύχῃ εὐρίσκομεν οὐ μόνον παραγράφους πολλὰς, ἀλλὰ καὶ κεφάλαια ὀλόκληρα, τὰ ὁποῖα πρὸ ἐνόος ἔτους ὁ συγγραφεὺς ἐθεώρει ἀρμοζόντα εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς ἀνωτάτης τάξεως (ὄρα ἐντυπον ἀναγνωσματορίον τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου) χρησιμοποιούμενα νῦν ὡς ἀναγνώσματα τῆς Β' τάξεως. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς :

Κεφάλαιον Ε' ὑποβεβλημένου ἀναγνωσματορίου τῆς Β' τάξεως.

§ 32. Ἀλώπηξ καὶ τράγος. — §. Αἴλουρος καὶ ὄρνιθες. — § 35. Σκύλος καὶ λύκος.

Κεφάλαιον Ζ' Πλεονεξία.

§ 43. Σκύλος πλεονέκτης. — § 44. Γυνὴ καὶ ὄρνις — § 46. Ἀλώπηξ καὶ λέων.

Κεφάλαιον Η' Τὸ κακὸν τιμωρεῖται. Τὸ ἀγαθὸν βραβεύεται.

§ 49. Ἐμπορος καὶ ὄνος. — § 52. Ὁ μικρὸς αἰγοβοσκός. — § 53. Ποντικός καὶ βάτραχος. — § 54. Λέων, λύκος καὶ ἀλώπηξ. — § 55. Ἀνδροφόνος. — § 59. Ὁ ἀγαθοποιὸς γέρων.

Γ' Τὰ ἐν τῷ ἀναγνωσματορίῳ περιεχόμενα διηγήματα.

Ἀφαιρουμένων τῶν ὑπὸ στοιχ. I μνημονευθειῶν 25 παραγράφων πραγματογνωστικῆς ὕλης ἀλλοτρίας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀναγνωσματορίου καὶ τῶν ἄρτι ἐξετασθέντων 40 μῦθων δὲν ὑπολείπονται ἐκ τοῦ κρινομένου ἀναγνωσματορίου ἢ 26 διηγήματα καὶ 7 ποιήματα ὡς ἢ κυρία διδακτικὴ ὕλη. Δυστυχῶς ὅμως καὶ αὕτη ὡς πρὸς τὴν ποιότητα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμοία τῇ μέχρι τοῦδε ἐξετασθείσῃ, διότι πλὴν τῶν ποιημάτων 63, 64, 68, 69, 70, 76 καὶ 88, ἅτινα δύναται νὰ θεωρηθῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον χρήσιμα πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν κεφαλαίων, ὅφ' ἂ ὑπάρχοντα, ἐκ τῶν διηγημάτων ἄλλα μὲν ἀστοχοῦσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἄλλα δὲ παραδειγματίζουσι κακῶς, ἄλλα δὲ μονονουχί γελοιοποιοῦσι τὴν ἀρετὴν, ἄλλα δὲ τέλος παριστῶσι αὐτὴν καὶ τιμωρομένην. Τοιαύτην τιμωρίαν ὑφίσταται «Ὁ πιστὸς σκύλος» τῆς 30 § ὁ κύριος του . . . ἐκβάλλει τὸ πιστόλιόν του, τὸν πυροβολεῖ καὶ τὸν ἐξαπλώνει κατὰ γῆς.» Δὲν εἶναι δὲ πολλῶν διαφορῶν καὶ ἢ τύχη τοῦ «Γεναίου γείτονος» τῆς § 94, διότι καὶ τούτου τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπίχειρα εἶναι ὅτι ἢ οἰκία του «μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ὄλη στάκτη».

Καὶ ὅσα δὲ ἐν 12 ὄλαις σελοῖσι διηγείται ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ 96η § «Ὁ μεγαλόψυχος μουσικός χρησιμεύουσι μᾶλλον πρὸς κατεργάσειν τοῦ πτωχοῦ μουσικοῦ. «Ἐνῶ οἱ λύκοι, λέγει, θὰ καταβρο-

χθίζωσιν ἐμὲ (χρησιμοποιεῖται δηλ. ἐνταῦθα ὁ μεγαλόφυχος μουσικός ὡς ἀπλή ὕλη,) σὺ θὰ δυνήθῃς νὰ φύγῃς . . . Καὶ πρὶν ὁ ἱερεὺς προφέρει λέξιν τινά, ὁ γενναῖος μουσικός ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς χιόνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν λύκων . . . ὁ γενναῖος μουσικός ἐξηφανίσθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν πειναλέων καὶ φοβερῶν θηρίων . . . *Κατεσπαράχθη* . . . Ἄλλ' εἰς ἄνθρωπος δὲν εἶνε τίποτε διὰ τριάκοντα λύκους καὶ μάλιστα πεινασμένους· οἱ λύκοι εἶχον ἐπιπέσει ὅλοι ὁμοῦ κατὰ τοῦ μουσικοῦ, ἀλλὰ δι' ὅλους δὲν ὑπῆρχε *μερίδιον*.» Περὶ τοῦ ὅτι ὁ αὐτὸς μεγαλόφυχος μουσικός *συνεσπαραθή* ὡς *κύων πλησίον τῶν ποδῶν τῆς νεαρᾶς μητρὸς* καὶ περὶ ἄλλων τινῶν προσέτι πλημμελειῶν τοῦ αὐτοῦ διηγήματος κρίνομεν περιττὸν νὰ διαλάβωμεν διὰ μακρῶν. Ὅ,τι δὲν ἐκρίθη ἀναγκαῖον χάριν οὐδενὸς τῶν ἡρώων τῶν κρινόμενων διηγημάτων, ἢ μετὰ θάνατον δηλαδὴ τιμῆ, τοῦτο ἀπεδόθη εἰς δύο σκύλους· ὁ ἕτερος τούτων ὁ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ δι' ἐπιτυμβίου πλακὸς εἶναι «ὁ πιστὸς κύων» τῆς § 91, ὅστις «ἔπεσε νεκρὸς ὁ κακόμοιρος» χάριν τῆς ζωῆς τοῦ κυρίου του.

Ἀσθένεια καὶ θάνατος ὑπῆρξε καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀγαπῶντος τὴν ἐργασίαν γεωργοῦ τῆς 11 § ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ, «*οἰτίνας καθόλου δὲν ἠγάπων νὰ ἐργάζονται*.» Διότι «*Μίαν ἡμέραν*, ἐνῶ ὁ γέρον ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὴν ἄμπελόν του, τὸν κατέλαβε βραχδαία βροχὴ καὶ . . . τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἠσθένησε βαρέως καὶ . . . παρέδωκε τὸ πνεῦμά του εἰς τὸν Θεόν.» *Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μόλις ἐξημέρωσεν*, οἱ τρεῖς υἱοὶ του ἔλαβον ὕννας καὶ δικέλας καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἄμπελον· ἤρχισαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς νὰ σκάπτωσι μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εὕρωσι χρήματα.»

Ὁ ἀτρόμητος καὶ γενναῖος σημαιοφόρος τῆς 75 § παρίσταται τρώγων «μόνον τὴν ἐσπέραν» μεταβαίνων εἰς τὰ παντοπωλεῖα, ἀγοράζων «ψωμίον καὶ τυρίον» καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὸν στρατῶνα διὰ νὰ τὸ φάγῃ. Ὁ αὐτὸς σημαιοφόρος παρίσταται ὅτι προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ συντάγματός εἰς ἐπίσημον γεῦμα, εἰδοποιήθη περὶ τούτου *καθ' ὁδόν*, ὅτι δὲ ἄμα εἰδοποιήθεις καὶ μετέβη ἀμέσως εἰς τὸ γεῦμα, θέσας δ' ἔφερε *ψωμίον καὶ τυρίον* εἰς τὸ θυλάκιόν του.

Αἱ ἐλεεινότεραι σκηναὶ περιγράφονται κατόπιν, ὅτι συνέβησαν ἐν τῷ ἐπισήμῳ τούτῳ γεύματι· λόγοι καὶ πράξεις ἀξιοματικῶν δουλοπρεπεῖς σελ. 192, διαγωγὴ διοικητοῦ ἀνάρμοστος, πείσμα ἀλόγιστον τοῦ γενναίου σημαιοφόρου, ἀπειθεία αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, ἀντίστασις καὶ ἐπὶ τέλους φυλάκισις αὐτοῦ.

Καὶ ταῦτα πάντα, ἵνα ἀποδειχθῇ μετὰ διήγησιν 8 ὄλων σελίδων κατὰ μὲν τὸν συγγραφέα ἢ φιλοστοργία τοῦ σημαιοφόρου, πράγματι δὲ ἡ στενοκεφαλία αὐτοῦ, ὅστις ἠδύνατο, καὶ δὴ καὶ ὠφελε, δι' ἑνὸς μόνοῦ πρὸς τὸν διοικητὴν λόγου του

νὰ προλάβῃ πάντα τὰνωτέρω ἀπρεπῆ καὶ δυσάρεστα. Τοιαῦτα διηγήματα, ὅτι γίνονται μείζονος κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ πρόξενα εἰς τὰς διψώσας καρθάραι καὶ ὑγιοῦς ἠθικῆς διδασκαλίας ψυχᾶς τῶν παίδων εἶναι ἐπίσης φανερόν.

Μετὰ τοῦ ὠφελίμου συνδυάζοντα τὸ ἐπιβλαβὲς εὐρίσκομεν τὰ διηγήματα 8ον «*Ἡ καλητέρα κληρονομία*» 25ον «*Ὁ πιστὸς σκύλος*.» «*Ἡ πτωχὴ χήρα καὶ ἡ κόρη τῆς Ἄννα*» καὶ 92ον «*Ὁ ἀφωσιωμένος λέων*,» ὅπερ ἄλλως περιέχει καὶ πολλὰ τὰ ἀπίθανα.

Ἀσθενῆ δὲ σχέσιν πρὸς τὰ κεφάλαια, ὑφ' ἃ ὑπάγονται, «*Σπευθε βραδέως*,» «*Φιλανθρωπία καὶ φιλοστοργία γονέων*» εὐρίσκομεν ἔχοντα τὰ διηγήματα 26ον «*Ἡ βροχὴ*,» 29ον «*Ἡ μικρὰ μηλέα*,» 86ον «*Ὁ μικρὸς καπνοδοχοκαθαριστής*» καὶ 67ον «*Ἀνέλπιστος σωτηρία*». Τὸ τελευταῖον μάλιστα τοῦτο, ἐνῶ σκοπὸν ἔχει ν' ἀποδείξῃ τὴν πρὸς τὰ τέκνα ἰδιάζουσαν ἀγάπην τῶν γονέων, παριστᾷ τοὺς γονεῖς ἐπιζητήσαντας κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἰδίαν σωτηρίαν· διότι «ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐπήδησαν τὸ πύρινον ρεῖθρον καὶ ἐσώθησαν,» ἐγκαταλιπόντες ἀτὸ παιδίον τῶν τῶ μορογενῆς, ἐν χαριτωμένῳ μικρῶν κοράσιον μόλις 13 ἐτῶν». Τί ὠφελεῖ, ἂν κατόπιν ἀμφοτέροι, βλέποντες τὴν ἐπιχειμένην καταστροφὴν τοῦ τέκνου τῶν, ἐκδηλοῦσι λύπην, ὁ δὲ συγγραφεὺς δὲν ἐπιτρέπει αὐτοῖς νὰ παράσχωσιν εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν δι' ἔργων καὶ δι' ἀξιωματικῶν πράξεων τυπικὸν παράδειγμα φιλοστοργίας γονέων; Ὅ,τι ἐν τῇ § 94 ὁ γενναῖος γείτων ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦς γέροντος ἢ τούτῳ τι ὅμοιον, θὰ ἤρμοζε μᾶλλον ἐὰν ἔπραττον ἐνταῦθα οἱ γονεῖς ὑπὲρ τοῦ μονογενοῦς τέκνου τῶν, τὸ ὅποιον περιέμενον μετὰ στωϊκῆς ἀταραξίας «*τὰ τὸ ἴδωσι μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν νὰ καίηται ζῶντανὸν καὶ νὰ γένη στάκτη*.»

Τὰ λοιπὰ διηγήματα, ὡς τὸ 2, 5, 27, 28, 38, 73, καὶ 90, θὰ ἤρμοζον μόνον εἰς τὰς κατωτάτας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὴν Β' καὶ τὴν Α'.

Τοιοῦτον ὂν τὸ ἀναγνωσματάριον τοῦ κ. Παπαμάρκου δὲν ἐπιτυγχάνει οὐδ' αὐτὸν τὸν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν διὰ τῶν 12 αὐτοῦ κεφαλαίων.

II

Καὶ ἂν δὲ πρὸς στιγμὴν ὑπεθέτομεν, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐπιδιωχθεὶς σκοπὸς ἐπετυγχάνετο, πάλιν τὸ ἀναγνωσματάριον θὰ ἦτο ἀνάξιον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ κύριον ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων.

(ἀκολουθεῖ).